

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.226.1

Буй Тетяна Григорівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Буй Татьяна Григорьевна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры финансов

Национальный университет «Киево-Могилянская академия»

Bui Tetiana

Candidate of Economics, Docent,

Associate Professor of Finance Department

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Прімерова Олена Костянтинівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Примерова Елена Константиновна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры финансов

Национальный университет «Киево-Могилянская академия»

Primierova Olena

Candidate of Economics, Docent,

Associate Professor of Finance Department

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Мельник Анна Ігорівна

*студентка магістерської програми кафедри фінансів,
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

Мельник Анна Игоревна

*студентка магистерской программы кафедры финансов
Национального университета «Киево-Могилянская академия»*

Melnyk Anna

*Master Student of Finance Department
National University of Kyiv-Mohyla Academy*

**ВПЛИВ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НА ЕКОНОМІЧНЕ
ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ
ВЛИЯНИЕ НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ
В УКРАИНЕ
THE INFLUENCE OF INCOME TAX ON ECONOMIC GROWTH IN
UKRAINE**

***Анотація.** У статті визначено фіскальні аспекти справляння податку на прибуток в Україні, досліджено вплив ставки податку на прибуток підприємств на економічне зростання, виражене через приріст реального ВВП на особу населення в Україні, а також обґрунтовано рекомендації щодо збільшення ефективності прибуткового оподаткування.*

На основі аналізу досліджень зарубіжних вчених визначено, що за умови ефективного функціонування податкової системи податок на прибуток підприємств має регулювати підприємницьку діяльність, створювати вигідні умови для ведення бізнесу, сприяти розвитку інвестиційних процесів та мати стимулюючий вплив на економічне зростання. Для власного досліджено впливу ставки податку на прибуток підприємств на економічне зростання було використано метод

кореляційного аналізу. З використанням пакету Statistica визначено кореляцію між ставкою податку на прибуток підприємств та приростом реального ВВП на особу населення на проміжку з 2000 до 2017 р. Результати аналізу свідчать про те, що між спостережуваними змінним існує прямий зв'язок середньої сили. Тобто при більших значеннях ставки податку на прибуток і зростання ВВП на особу населення було вищим.

Визначено, що незважаючи на позитивні результати моделювання податок на прибуток сьогодні характеризується низкою проблем, зокрема складність адміністрування податку, існування можливостей ухилення від сплати податку, що продукує високий рівень тіньової економіки в Україні, нестабільність підходів до визначення об'єкту оподаткування. На основі проведено дослідження обґрунтовано рекомендації для покращення системи прибуткового оподаткування в Україні, зокрема спрощення адміністрування податку на прибуток підприємств; можливість застосування прогресивно-регресивної ставки податку з метою виведення прибутків підприємств з тіні та зменшення податкового навантаження; стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства шляхом встановлення пільг та інші.

Ключові слова: податок на прибуток, корпоративні податки, економічне зростання, податкові надходження, кореляційний аналіз.

Анотація. В статье определены фискальные аспекты взимания налога на прибыль в Украине, исследовано влияние ставки налога на прибыль предприятий на экономический рост, выраженный через прирост реального ВВП на особу населення в Украине, а также обоснованы рекомендации по увеличению эффективности подоходного налогообложения.

На основе анализа исследований зарубежных ученых установлено, что при условии эффективного функционирования налоговой системы

налог на прибыль предприятий регулирует предпринимательскую деятельность, создает выгодные условия для ведения бизнеса, способствует развитию инвестиционных процессов и имеет стимулирующее влияние на экономический рост. Для собственного исследования влияния ставки налога на прибыль предприятий на экономический рост был использован метод корреляционного анализа. С использованием пакета Statistica определено корреляцию между ставкой налога на прибыль предприятий и приростом реального ВВП на душу населения в промежутке с 2000 до 2017 г. Результаты анализа свидетельствует о том, что между наблюдаемыми переменными существует прямая связь средней силы. То есть при больших значениях ставки налога на прибыль и рост ВВП на душу населения был выше.

Определено, что несмотря на положительные результаты моделирования налог на прибыль сегодня характеризуется рядом проблем, таких как: сложность администрирования налога, существование возможностей уклонения от уплаты налога, что порождает высокий уровень теневой экономики в Украине, нестабильность подходов к определению объекта налогообложения. На основе проведенного исследования обоснованы рекомендации для улучшения системы подоходного налогообложения в Украине, в частности упрощение администрирования налога на прибыль предприятий; возможность применения прогрессивно-регрессивной ставки налога с целью выведения прибыли предприятий из тени и уменьшения налоговой нагрузки; стимулирования инновационно-инвестиционной деятельности предприятия путем установления льгот и другие.

Ключевые слова: *налог на прибыль, корпоративные налоги, экономический рост, налоговые поступления, корреляционный анализ.*

Summary. *The article identifies the fiscal aspects of income tax collection in Ukraine, examines the impact of corporate income tax rate on economic growth, expressed through real GDP growth per capita in Ukraine, and substantiates recommendations for increasing the efficiency of income taxation.*

Based on the analysis of foreign scholars' research, it is determined that under the effective functioning of the tax system, corporate income tax should regulate business activities, create favorable conditions for doing business, promote investment processes and have a stimulating effect on economic growth. The method of correlation analysis was used to investigate the impact of the corporate income tax rate on economic growth. Using the Statistica package, a correlation was found between the corporate income tax rate and real GDP growth per capita between 2000 and 2017. The results of the analysis show that there is a direct relationship between the observed variables of the medium strength. That is, with higher values of the income tax rate and GDP growth per capita was higher.

It is determined that despite the positive results of modeling, the income tax is characterized by a number of problems, including the complexity of tax administration, the possibility of tax evasion, which produces a high level of shadow economy in Ukraine, instability of approaches to taxation. Based on the study, the recommendations for improving the income tax system in Ukraine are substantiated, in particular, the simplification of the administration of corporate income tax; the possibility of applying a progressive-regressive tax rate in order to bring the profits of enterprises out of the shadows and reduce the tax burden; stimulating innovation and investment activities of the enterprise by establishing benefits and others.

Key words: *income tax, corporate taxes, economic growth, tax revenues, correlation analysis.*

Вступ і постановка проблеми. Податки є основою ресурсного забезпечення виконання функцій, покладених на державу, а також підтримання сталого економічного розвитку. Однією з важливих складових податкової системи України є податок на прибуток підприємств. Його значимість пояснюється не тільки здатністю формувати бюджетні доходи, а й тим, що він є інструментом регулювання та стимулювання підприємницької діяльності. Податок на прибуток може як позитивно, так і негативно впливати на економічну ситуацію в країні та рівень тіньової економіки.

Нині в Україні вектор реформування механізму справляння податку на прибуток спрямований на перехід від суто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств. Складність цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит державних фінансових ресурсів. Наслідком реформування стало суттєве зниження фіскальної значимості податку на прибуток.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед сучасних економістів питання оподаткування прибутку підприємств досліджували Ф. Вілдман [1], Р. Гордон [2], М. Дакехаг [3], Я. Лі [2], Е. Хенсон [3]. Серед сучасних українських дослідників можна виділити таких науковців як О. С. Білоусова [6], К. О. Копчинська [5], І. Г. Лук'яненко [7], І. О. Луніна [6], А. В. Хомутенко та В. П. Хомутенко [8].

У різних країнах вплив ставок податку на прибуток на економічне зростання може відрізнятися. Це визначається тим, наскільки великою є економіка, до якого типу належить країна (високорозвинена чи та, що розвивається), структурою податкової системи, методом оподаткування та іншими факторами.

У дослідженні Ф. Вілдмана (2001) 25-ти країн ОСЕР (Організація економічного співробітництва та розвитку) розглядається вплив податкової

структури, яка визначається як частка податкових надходжень від різних видів податків. Результати показують негативну кореляцію між часткою податкових надходжень з податку на доходи фізичних осіб та економічним зростанням, в той час як подібна кореляція між часткою доходів від податку на прибуток підприємств не виявлено. Це може здатися дивним, так як зазвичай вважається, що ставка податку на прибуток підприємств має більший негативний вплив на економіку, ніж оподаткування особистого доходу [1].

Р. Гордон та Я. Лі (2005) також досліджували вплив оподаткування прибутку підприємств та доходів фізичних осіб на економічне зростання. Вони робили це на вибірці із 70 країн-членів ОСЕР за період з 1970 р. до 1997 р. Результати показують значну негативну кореляцію між ставками податку на прибуток підприємств і зростанням, але не мають суттєвої кореляції між встановленими ставками податку на доходи фізичних осіб і зростанням. Коли вони додають до моделі даммі-змінну, то вплив ставки податку на прибуток підприємств на зростання для країн ОЕСР стає практично нульовим, що передбачає, що оподаткування прибутку підприємств менш шкідливе для зростання в більш розвинутих країнах, ніж в менш розвинених країнах [2].

М. Дакехаг та Е. Хенсон у своєму дослідженні 25 найбагатших країн-членів ОСЕР на даних з 1970 р. до 2010 р. приходять до висновку про те, що низькі рівні податку на прибуток підприємств мають позитивний вплив, в той час як більш високі ставки стримують економічне зростання [3].

За дослідженнями PWC (2010) було встановлено, що корпоративні податки мають негативний вплив на зростання продуктивності на рівні фірм, що може бути пов'язано з більш низьким рівнем накопичення капіталу. Результати показують, що зниження ставки корпоративного податку з 35% до 30% протягом десяти років збільшить щорічне зростання продуктивності на 0,4% на рік порівняно із середнім зростанням

продуктивності для країн-членів ОЕСР на рівні 1,1% за період 2000-2005 рр. [4].

Невирішені частини проблеми. За умови ефективного функціонування податкової системи податок на прибуток підприємств має регулювати підприємницьку діяльність, створювати вигідні умови для ведення бізнесу, сприяти розвитку інвестиційних процесів в Україні. Проте оподаткування прибутку підприємств на сьогодні не виконує на достатньому рівні перераховані завдання. Податок на прибуток є складним в адмініструванні, саме він створює найбільше можливостей для ухилення від сплати та заниження об'єкту оподаткування. При цьому з боку держави не забезпечується необхідний рівень податкового контролю за достовірністю декларованих сум об'єкта оподаткування.

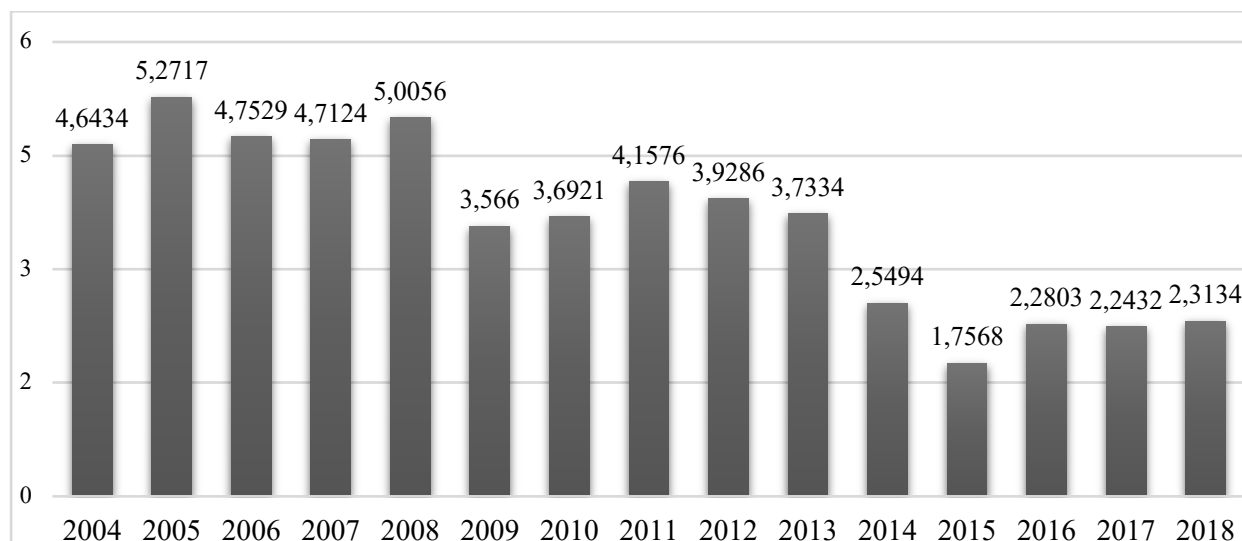
Результати досліджень вказують на те, що досі не встановлений чіткий зв'язок між оподаткуванням прибутку підприємств та економічним зростанням країни. До того ж в різних економіках вплив може бути різним.

Мета дослідження. Метою дослідження є проаналізувати фіскальне значення податку на прибуток в Україні; дослідити вплив ставки податку на прибуток підприємств на економічне зростання, виражене через приріст реального ВВП на особу населення в Україні; надати рекомендації щодо збільшення ефективності прибуткового оподаткування.

Основні результати дослідження. З 2004 р. до 2010 р. частка надходжень від податку на прибуток підприємств у ВВП України колилася у діапазоні від 3,57% до 5,27%. Починаючи з 2011 р. стала помітною тенденція до поступового зменшення цього показника. Так, за п'ять років частка надходжень від податку на прибуток підприємств у ВВП України знизилася більше ніж у 2 рази (із 4,16% до 1,76%). Таке падіння показника можна пояснити поступовим зниженням ставки податку на прибуток підприємств (з 25% до 18%) та кризовими явищами в українській економіці у 2014-2015 рр. [9]. Поступове відновлення економіки України з

2016 р. позитивно вплинуло на надходження від податку на прибуток підприємств: у 2016 р. частка у ВВП зросла на 0,52%, у 2017 та 2018 рр. залишилась майже на тому ж рівні, проте не зменшувалась (рис. 1).

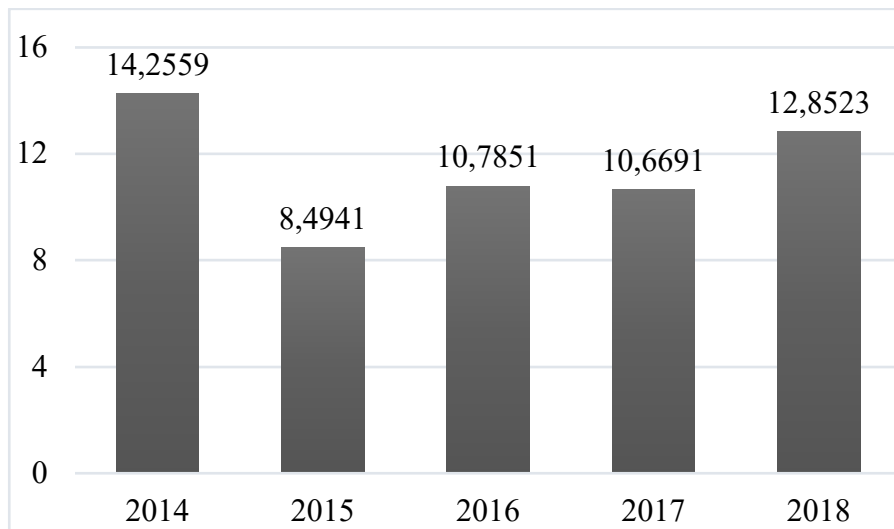
**Рис. 1. Надходження від податку на прибуток підприємств у 2004-2018 роках,
% від номінального ВВП України**

Джерело: складено авторами на основі даних [9; 10; 11]

Спостерігається також тенденція до збільшення частки надходжень від цього прямого податку у загальних податкових надходженнях. Так, якщо у 2016 та 2017 році цей показник був майже на одному рівні (8,82% та 8,44% від всіх доходів відповідно), то за підсумками 2018 року частка надходжень від податку на прибуток до державного бюджету зросла на 2% і становила 10,44%. Це є свідченням того, що роль податку на прибуток підприємств у формуванні дохідної частини бюджету України є досить значною. До того ж частка надходжень податку в загальних податкових доходах державного бюджету України теж є суттєвою та має тенденцію до зростання (рис. 2).

Іншими критеріями визначення фіскальної значимості податку на прибуток підприємств можуть виступати такі показники, як кількість прибуткових підприємств, які створюють базу оподаткування; податковий борг з податку на прибуток підприємств та його частка у загальній структурі податкового боргу; переплати з податку на прибуток, які ускладнюють

прогнозування надходжень від податку у наступних періодах та збільшують рівень податкового навантаження на платників податків.

Рис. 2. Надходження від податку на прибуток підприємств в Україні у 2014-2018 роках, % від податкових надходжень

Джерело: складено авторами на основі даних [9; 10; 11]

На сьогодні більше ніж 70% всіх діючих підприємств в Україні є прибутковими та забезпечують надходження податку на прибуток підприємств. При цьому агрегований розмір прибутку цих підприємств у 2016 і 2017 рр. почав перевищувати загальний розмір збитку інших (менш ніж 30%) підприємств у порівнянні із 2014 та 2015 рр., коли сальдо фінансового результату було від'ємним. Одночасно податковий борг всіх підприємств за підсумками 2018 р. становить близько 100 000 млн. грн., що майже у 3,5 рази більше, ніж аналогічний показник у 2014 р. Частка боргу з податку на прибуток у загальному розмірі податкового боргу є однією з найбільших і в 2016 р. складала близько 25%. На противагу податковому боргу з податку на прибуток існують також переплати з даного податку, частка яких у загальному розмірі переплат є незмінно найбільшою. Наявність як боргу, так і переплат з податку на прибуток є проблемами фіскальної сфери, які заважають адекватній оцінці значимості

досліджуваного податку, а також збільшують рівень податкового навантаження на платників податків.

Податкова конкуренція у світі з кожним роком стає більшою, змушуючи окремі країни реформувати власні податкові системи, щоб залишатися конкурентоспроможними. Важливим показником того, наскільки ефективною є податкова система, є економічне зростання країни, виражене через ВВП. Тому проаналізувати значимість податку на прибуток можна через співвідношення надходжень від цього податку із розміром номінального ВВП, ставок податку на прибуток та темпами економічного зростання вираженого через щорічний приріст реального ВВП.

Логічним є припущення про те, що оподаткування прибутку підприємств має вплив на економічне зростання. Негативний вплив цього прямого податку може проявлятися через зменшення обсягів реінвестованого капіталу у підприємства, що зменшує їх можливості для інноваційного та технологічного розвитку. Також високі ставки податку на прибуток зменшують притік прямих іноземних інвестицій. Ці фактори в сукупності сприяють зниженню темпів економічного розвитку країни.

При цьому ефективно спроектована система оподаткування прибутку підприємств може сприяти розвитку підприємництва всередині країни, зменшенню рівня безробіття, зростанню темпів виробництва і, як наслідок, збільшенню обсягів експорту, що спричинить зростання ВВП у країні.

Оподаткування прибутку підприємств може як прямо, так і опосередковано впливати на економічне зростання. Так, різні податкові пільги (наприклад, для окремої сфери господарства чи для певної форми підприємств) можуть як сприяти економічному росту, так і збільшувати дефіцит державного бюджету за рахунок недоотриманих потенційних податкових надходжень.

При дослідженні впливу ставок податку на прибуток підприємств на економічне зростання важливо враховувати те, що напрямок цього впливу

може змінюватися, створюючи замкнене коло. Це означає, що, наприклад, високі ставки податку негативно впливають на економічне зростання. При скороченні темпів зростання може виникнути потреба збільшити ставки податків, щоб формувати необхідний розмір дохідної частини бюджету.

З використанням пакету Statistica знайдемо кореляцію між ставкою податку на прибуток підприємств та приростом реального ВВП на особу населення на проміжку з 2000 до 2017 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Кореляційний аналіз ставки податку на прибуток підприємств та приросту реального ВВП на особу населення у 2000-2017 рр.

Variable	Means	Std.Dev.	Зростання ВВП на особу населення	Ставка податку
Зростання ВВП на особу населення	3.41477	6.797688	1.000000	0.504834
Ставка податку	23.88889	4.404395	0.504834	1.000000

Джерело: складено авторами в пакеті Statistica на основі даних [9; 10; 11]

Кореляційний аналіз свідчить про те, що між спостережуваними змінним існує прямий зв'язок середньої сили. Тобто при більших значеннях ставки податку на прибуток і зростання ВВП на особу населення було вищим. Цей результат є співставним із тим, що частка надходжень від податку на прибуток підприємств у ВВП України до 2011 р. (тобто при вищих ставках податку – 30 та 25%) була більшою, ніж з 2011 р., коли почалося зменшення ставки податку. Звичайно ж, зміна ставки цього прямого податку не є визначальним фактором зростання або падіння показника ВВП на особу населення (коефіцієнт кореляції вказує не на сильний, а на середній зв'язок), проте механізм прямого впливу ставки податку на прибуток підприємств існує. При цьому, проведення кореляційного аналізу на часовому проміжку з 2010-2014 рр. (за період

щорічного поступового зниження ставки податку), демонструє коефіцієнт кореляції 0,89, що свідчить про сильний прямий зв'язок (табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційний аналіз ставки податку на прибуток підприємств та приросту реального ВВП на особу населення у 2010-2014 рр.

Variable	Means	Std.Dev.	Зростання ВВП на особу населення	Ставка податку
Зростання ВВП на особу населення	2.00069	3.042935	1.000000	0.894587
Ставка податку	21.20000	2.863564	0.894587	1.000000

Джерело: складено авторами в пакеті Statistica на основі даних [9; 10; 11]

Таким чином, Україна належить до тих країн, в яких підтверджується економічне припущення про те, що вища ставка податку на прибуток збільшує розмір надходжень від відповідного податку (а може бути і навпаки згідно з кривою Лаффера), що в результаті позитивно відображається на економічному зростанні у країні, вираженому через приріст ВВП на особу населення.

Для більш глибокого аналізу впливу податкових надходжень на економічне зростання побудуємо лінійну регресію за допомогою пакету EViews. Для оцінки регресійного рівняння використаємо метод найменших квадратів.

Залежною змінною у моделі є ВВП на особу населення як вимірник економічного зростання. У ході здійснення аналізу буде досліджено вплив на залежну змінну наступних незалежних змінних:

- РІТ (personal income tax) – обсяг надходжень до державного бюджету від податку на дохід фізичних осіб, виражений у грошових одиницях (млрд. грн.) переведений у логарифмічну форму;

- CIT (corporate income tax) – обсяг надходжень до державного бюджету від податку на прибуток підприємств, виражений у грошових одиницях (млрд. грн.) переведений у логарифмічну форму;
- VAT (Value-added tax) – обсяг надходжень до державного бюджету від податку на додану вартість, виражений у грошових одиницях (млрд. грн.), переведений у логарифмічну форму;
- EXCISE – обсяг надходжень до державного бюджету від акцизу, виражений у грошових одиницях (млрд. грн.), переведений у логарифмічну форму;
- CUSTOMS – обсяг надходжень до державного бюджету від мита, виражений у грошових одиницях (млрд. грн.), переведений у логарифмічну форму;
- CPI (consumer price index) – індекс інфляції, виражений через індекс споживчих цін по відношенню до попереднього року у відсотках. Дана змінна додана до моделі для підвищення рівня пояснення залежної змінної незалежними.

Залежна змінна (GDP_PER_CAPITA) була розрахована як відношення номінального ВВП до кількості населення, виражена у гривнях і переведена в логарифмічну форму.

Регресійне рівняння оцінювалося на основі квартальних даних про ВВП на особу населення та податкові надходження до державного бюджету з I кварталу 2002 р. до IV квартал 2018 р. (68 спостережень) [5-7].

Для покращення результатів моделювання та полегшення інтерпретації всі змінні, окрім індексу споживчих цін, було прологарифмовано. Загальний вигляд моделі може бути описаний рівнянням:

$$\text{GDP\_PER\_CAPITA} = C_0 + C_1 \cdot \text{PIT} + C_2 \cdot \text{CIT} + C_3 \cdot \text{VAT} + C_4 \cdot \text{EXCISE} + C_5 \cdot \text{CUSTOMS} + C_6 \cdot \text{CPI} \quad (1)$$

Результати оцінки регресійного рівняння наведені у таблиці 3.

Модель факторів впливу на економічне зростання

Dependent Variable: GDP_PER_CAPITA

Method: Least Squares

Sample: 2002Q1 2018Q4

Included observations: 68

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
PIT	0.040003	0.010329	3.872808	0.0003
CIT	0.382867	0.070579	5.424688	0.0000
VAT	0.136695	0.048020	2.846625	0.0060
EXCISE	0.213180	0.051478	4.141156	0.0001
CUSTOMS	0.071761	0.088650	0.809488	0.4214
CPI	0.003474	0.001635	2.125343	0.0376
C	0.145224	0.210745	0.689097	0.4934
R-squared	0.956821	Mean dependent var	3.724055	
Adjusted R-squared	0.952574	S.D. dependent var	0.375013	
S.E. of regression	0.081668	Akaike info criterion	-2.075052	
Sum squared resid	0.406853	Schwarz criterion	-1.846573	
Log likelihood	77.55175	Hannan-Quinn criter.	-1.984521	
F-statistic	225.2882	Durbin-Watson stat	1.715356	
Prob (F-statistic)	0.000000			

Джерело: складено авторами в пакеті EViews 6 на основі даних [9; 10; 11]

За допомогою t-статистики тестуємо нульову гіпотезу про те, що кожний окремий коефіцієнт моделі дорівнює нулю. На основі значень p-

value можна зробити висновок, що не всі параметри є статистично значимими. Рівень p-value для змінної CUSTOMS становить 0,4214, що перевищує допустимий рівень 0,05, тож ми не можемо відхилити гіпотезу про незначущість цієї змінної. Вільний член також є незначимим, що вказує на гарний ступінь пояснення залежної змінної незалежними. Натомість інші незалежні змінні є статистично значущими.

Коефіцієнт детермінації R-squared показує ступінь пояснення зміни залежного фактора зміною незалежних змінних. У даній моделі R-squared становить 0,957, тобто на 95,7% ВВП на особу населення пояснюється надходженнями від податку на дохід фізичних осіб, податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість, акцизу, мита та індексу споживчих цін. Це свідчить про високий ступінь пояснення явища регресією, тобто модель є адекватною.

Коефіцієнти рівняння є наступними:

$$\text{GDP\_PER\_CAPITA} = 0.16 + 0.04 * \text{PIT} + 0.38 * \text{CIT} + 0.14 * \text{VAT} + 0.21 * \text{EXCISE} + 0.003 * \text{CPI} \quad (3.2)$$

Проінтерпретуємо коефіцієнти рівняння:

- 1) При збільшенні обсягу надходжень від податку на доходи фізичних осіб на 1%, ВВП на особу населення зростає на 0,04%.
- 2) При збільшенні обсягу надходжень від податку на прибуток підприємств на 1%, ВВП на особу населення зростає на 0,38%.
- 3) При збільшенні обсягу надходжень від податку на додану вартість на 1%, ВВП на особу населення зростає на 0,14%.
- 4) При збільшенні обсягу надходжень від акцизу на 1%, ВВП на особу населення зростає на 0,21 %.
- 5) Зростання індексу споживчих цін на 1% спричиняє зростання ВВП на особу населення на 0,003 %.

Проведення перевірок дотримання класичних припущень узагальненої регресійної моделі дає підстави вважати модель адекватною та

прийнятною для аналізу. На основі моделі можна зробити висновок про те, що на економічне зростання в Україні позитивно впливають надходження від податку на прибуток підприємств, податку на дохід фізичних осіб, податку на додану вартість та інфляція. Натомість надходження від акцизу та мита впливають на економічне зростання несуттєво. При цьому найбільший вплив на економічне зростання мають надходження саме від податку на прибуток підприємств – збільшення обсягу надходжень від цього податку на 1% викликає зростання ВВП на особу населення на 0,38%. Незважаючи на певні правові та адміністративні недоліки податку на прибуток підприємств, проблеми ухилення від його сплати, результати моделювання дають підстави вважати, що в Україні необхідно покращувати процес адміністрування цього податку, забезпечувати більш сприятливі умови для ведення бізнесу з метою пришвидшення економічного зростання України. Зазначимо, що податкова реформа сприяла наближенню української моделі оподаткування прибутку підприємств до європейської. Важливою зміною було оновлення принципу обрахунку податку на прибуток (на основі бухгалтерського фінансового результату відповідно до Національних положень бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності) та скорочення кількості груп податкових різниць.

Висновки та рекомендації. Аналіз впливу ставки податку на прибуток підприємств на економічне зростання, виражене через приріст ВВП на особу населення, показав, що в Україні спостерігається прямий зв'язок між ставкою податку на прибуток та економічним зростанням.

Через ряд існуючих проблем податку на прибуток підприємств активно ведеться обговорення заміни його податком на виведений капітал (ПнВК). Головною загрозою ПнВК є збільшення бюджетного дефіциту у перші роки після запровадження та відсутність достатніх його компенсаторів. Короткотермінові негативні фінансові наслідки вказують на те, що перед можливим впровадженням ПнВК необхідне жорстке фінансове

та бюджетне планування, яке має ґрунтуватися на реалістичних очікуваннях щодо доходів державного бюджету.

Для досягнення найкращого ефекту від реалізації податкової політики та отримання максимальних податкових надходжень слід надавати увагу тим податкам, які сприяють економічному зростанню. Це пояснюється тим, що економічне зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку і, як наслідок, – наповненню державного бюджету податковими надходженнями. За результатами економіко-математичного моделювання на економічне зростання позитивно впливають надходження від податку на прибуток підприємств, податку на дохід фізичних осіб, податку на додану вартість та інфляція. При цьому найбільший вплив на економічне зростання мають надходження саме від податку на прибуток підприємств – збільшення обсягу надходжень від цього податку на 1% викликає зростання ВВП на особу населення на 0,38%.

Незважаючи на позитивні результати моделювання податок на прибуток сьогодні характеризується низкою проблем, зокрема складність адміністрування податку на прибуток; неточність та нестабільність норм закону, що призводить до зменшення частки податку на прибуток у податкових надходженнях; існування можливостей ухилення від сплати податку, що продукує високий рівень тіньової економіки в Україні; відсутність можливості повноцінного контролю над сплатою податку; нестабільність підходів до визначення об'єкту оподаткування [5; 6; 8].

Враховуючи досвід країн, які розвиваються, рекомендаціями для покращення системи прибуткового оподаткування в Україні можуть бути: спрощення адміністрування податку на прибуток підприємств; можливість застосування прогресивно-регресивної ставки податку з метою виведення прибутків підприємств з тіні та зменшення податкового навантаження; стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства шляхом встановлення пільг; підвищення рівня податкової культури платників

податків; збільшення прозорості при оподаткуванні прибутку шляхом автоматичного обміну інформацією про платників податків між країнами; створення сучасних та цифрових податкових органів; посилення норм щодо боротьби зі зловживанням платниками податків; створення сприятливих умов для викривачів інформації про ухиляння від сплати податку на прибуток підприємств.

Література

1. Wildman F. Tax structure and growth: Are some taxes better than others? / Wildman F. // *Public Choice*, 2001. № 107. PP. 199-219.
2. Lee Y. Tax structure and economic growth / Y. Lee, R. Gordon // *Journal of Public Economics*, 2005. PP. 1027-1043.
3. Dackehag M. Taxation of income and economic growth: An empirical analysis of 25 rich OECD countries / M. Dackehag, Å. Hansson. // *Lund University*. 2012. №6.
4. Corporate Taxes and Economic Growth // *National Economic Consulting*. 2010. URL: http://www.techceocouncil.org/clientuploads/reports/Corporate_taxes_and_Economic_Growth_FEB.pdf (Accessed 20 May 2020).
5. Копчинська К. О. Етапи реформування податку на прибуток підприємств в Україні / К. О. Копчинська. // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №14. С. 125-130.
6. Луніна І. О. Реформування податку на прибуток підприємств у контексті забезпечення стійкості державних фінансів / І. О. Луніна, О. С. Білоусова // *Економіка України*. 2018. №. 7. С. 46-58.
7. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації / за ред. д-ра економ. наук. проф. І.Г. Лук'яненко. К.: НаУКМА, 2017. 464 с.

8. Хомутенко В. П. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні / В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко // Економіка та держава. 2017. №. 2. С. 61-65.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
11. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>

References:

1. Wildman F. Tax structure and growth: Are some taxes better than others? / Wildman F. // Public Choice, 2001. № 107. PP. 199-219.
2. Lee Y. Tax structure and economic growth / Y. Lee, R. Gordon // Journal of Public Economics, 2005. PP. 1027-1043.
3. Dackehag M. Taxation of income and economic growth: An empirical analysis of 25 rich OECD countries / M. Dackehag, Å. Hansson. // Lund University. 2012. №6.
4. Corporate Taxes and Economic Growth // National Economic Consulting. 2010. URL: http://www.techceocouncil.org/clientuploads/reports/Corporate_taxes_and_Economic_Growth_FEB.pdf (Accessed 20 May 2020).
5. Копчынська, К., 2015. Етапи реформування податку на прибуток підприємств в Україні [Stages of corporate income tax reform in Ukraine] // Науковий вісник Херсонського державного університету. №14. PP. 125-130.
6. Lunina, I., Bilousova, O., 2018. Reformuvannja podatku na prybutok pidpryjemstv u konteksti zabezpechennja stijkosti derzhavnykh finansiv

- [Reforming corporate income tax in the context of ensuring the sustainability of public finances] // *Ekonomika Ukrainy*. №. 7. PP. 46-58.
7. Lukianenko, I. H. (2017), *Systemnyj analiz formuvannia derzhavnoi polityky v umovakh makroekonomichnoi destabilizatsii* [System analysis of the formation of state policy in the conditions of macroeconomic destabilization], NaUKMA, Kyiv, Ukraine.
  8. Khomutenko, V., Khomutenko, A., 2017. *Fiskaljna efektyvnistj podatku na prybutok pidpryjemstv v Ukraini* [Fiscal efficiency of corporate income tax in Ukraine] // *Ekonomika ta derzhava*. № 2. PP. 61-65.
  9. The official site of State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 May 2020).
  10. The official site of State Treasury Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 May 2020).
  11. The official site of The Accounting Chamber of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 May 2020).